

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamas projektas
Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

Priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bendrųjų programų
27 priedas

FILOSOFIJOS BENDROJI PROGRAMA

Bendrąją programą rengė:

dr. Sigita Šilingaitė, dr. Lina VIDAUSKYTĖ

Turinys	1
I SKYRIUS	2
BENDROSIOS NUOSTATOS	2
Filosofijos mokomojo dalyko paskirtis	2
II SKYRIUS	2
TIKSLAS IR UŽDAVINIAI	2
Filosofijos dalyko tikslas	2
Vidurinio ugdymo uždaviniai.	2
III SKYRIUS	2
KOMPETENCIJŲ UGDYMAS	2
IV SKYRIUS	3
PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI	3
V SKYRIUS	4
MOKYMO(SI) TURINYS	4
Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė	4
Mokymo(si) turinys. IV gimnazijos klasė	5
VI SKYRIUS	6
MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS	6
VII SKYRIUS	11
PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS	11
Pasiekimų lygių požymiai. III-IV gimnazijos klasės	11

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Filosofijos mokomojo dalyko paskirtis:
  - 1.1. ugdytis filosofinės tradicijos supratimą ir šį suvokimą taikyti įvairiuose kontekstuose;
  - 1.2. ugdytis įvairių medijų naudojimą, kuriant ir perduodant filosofškai artikuliuotą turinį;
  - 1.3. ugdytis filosofinį suvokimą apie valstybę, kultūrą, gamtą, mokslą, meną ir religiją;
  - 1.4. formuoti kritinį mąstymą, kūrybišką požiūrį ir plėsti kultūrinį išsilavinimą;
2. Filosofijos dalykas yra privalomai pasirenkamas iš visuomeninio ugdymo mokslų grupės, dėstomas III-IV gimnazijų klasėse.

II SKYRIUS TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

3. Filosofijos dalyko tikslas – sudaryti sąlygas mokiniams gilintis į save ir pasaulio pažinimą, kelti filosofinius klausimus, kritiškai vertinti bei analizuoti įvairius fenomenus, sąžiningai ir kūrybiškai veikti bei orientuotis kintančiame pasaulyje.
4. Vidurinio ugdymo uždaviniai. Siekdami filosofijos dalyko ugdymo tikslo mokiniai:
  - 4.1. ugdomi gebėjimą suprasti filosofijos tradiciją, jos raidą ir santykį su kitais kultūros fenomenais: mokslu, menu ir religija;
  - 4.2. ugdomi gebėjimą suprasti ir dalyvauti filosofinių disciplinų komentavimo diskurse;
  - 4.3. ugdomi gebėjimą atskirti ir apibūdinti skirtumus tarp svarbiausių filosofijos disciplinų ir filosofų pažiūrų;
  - 4.4. ugdomi gebėjimą reflektuoti įvairias filosofines teorijas (tiesos, prieigos prie tikrovės ir t.t.) ir jų taikymo galimybes kasdienėje praktikoje;
  - 4.5. ugdomi gebėjimą komunikuoti filosofinį supratimą, logiškai artikuliuoti mintis;
  - 4.6. ugdomi gebėjimą išvelgti filosofines problemas ir jas artikuliuoti bei kritiškai vertinti.
  - 4.7. ugdomi gebėjimą analizuoti, suvokti ir interpretuoti filosofinius tekstus bei jų kontekstą.

III SKYRIUS KOMPETENCIJŲ UGDYMAS

5. Įgyvendinant Filosofijos bendrąją programą ugdomos šios kompetencijos: komunikavimo, kultūrinė, kūrybiškumo, pažinimo, pilietiškumo, skaitmeninė, socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos. Jos pateiktos pagal kompetencijos ugdymo intensyvumą Filosofijos dalyku.
6. Pažinimo kompetencija. Įgyjamos filosofijos dalyko žinios, formuojami kritinio mąstymo pagrindai ir filosofinių problemų sprendimo įgūdžiai bei gebėjimas mokytis savarankiškai. Filosofijos dalykas suteikia analizės ir interpretavimo įgūdžius, suformuoja bazinį filosofinės tradicijos suvokimą, suteikia žinojimą apie filosofijos santykį su kitomis disciplinomis bei filosofijos pateikiamus klausimus ir galimus atsakymus.
7. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija. Mokydamiesi filosofijos mokiniai pagilina socialinius ir bendravimo įgūdžius, kuriuos naudoja bendruomeniniame gyvenime, o sykiu įgyja aiškiai artikuliuotą teorinį pagrindimą geresnių socialinių santykių palaikymui. Taip pat įgyja sveikos gyvensenos ir reflektuotos egzistencinės laikysenos esminius principus. Įgyjamos emocinės ir dvasinės savitvardos ir sąmoningo buvimo įgūdžiai reflektuojant savo gyvenimiškos pozicijos pasekmes.
8. Kūrybiškumo kompetencija. Formuojasi filosofinio tyrimo įgūdžiai, filosofinių idėjų generavimas, kūrybinė prieiga prie teorinių bei praktinių problemų sprendimo bei filosofinis vertinimas ir refleksija. Filosofijos dalyko veiklose mokiniai ugdomi kūrybinį mąstymą, gebėjimą analizuojamą fenomeną apžvelgti objektyviai, iš įvairių perspektyvų.
9. Pilietiškumo kompetencija. Ugdomasi pilietinė savastis ir savo pilietinių galių filosofinis suvokimas; gebėjimas gyventi pilietinėje bendruomenėje gerbiant kitų žmonių teises ir laisves, filosofinis išprusimas brandina valstybingumo sampratą.

10. Kultūrinė kompetencija. Filosofijos dalykas per dalykinį turinį ir įvairialypę to turinio recepciją (per meno kūrinių, politinės kultūros, mokslinės tradicijos analizę) visapusiškai augina kultūrinį išprusimą ir įvairialypės kultūrinės tradicijos ir jos raiškos suvokimą, sąmoningą kultūrinį buvimą pasaulyje.

11. Komunikavimo kompetencija. Filosofinis samprotavimas reikalauja atitinkamos komunikacinės raiškos tiek rašytinės, tiek virtualios, t.y. gebėjimo atitinkamą filosofinę žinią perduoti tiems, kurie ieško prasmingo gyvenimo. Komunikavimo kompetencija labai svarbi ugdantis sutarimo, diskutavimo gebėjimą.

12. Skaitmeninė kompetencija. Skaitmeninė kompetencija - tai mokinio gebėjimas kritiškai ir atsakingai naudotis skaitmeninėmis technologijomis jomis mokantis, dirbant ir dalyvaujant visuomenės gyvenime. Šis naudojimas atveria galimybę praktiškai patirti technologijų poveikį ir jį filosofiskai reflektuoti.

IV SKYRIUS

PASIEKIMŲ SRITYS IR PASIEKIMAI

13. Filosofinių klausimų specifikos suvokimas (A). Filosofinių klausimų specifika suvokiama per jos atskirų subdisciplinų esminių klausimų analizę, diskusijas, interpretacijas. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

13.1. Analizuoti filosofijos kilmės ir ištakos aspektus, pagrindines bei kontekstines teorijas ir sąvokas, svarbiausius filosofus, idėjas, jų chronologinę-idėjinę raidą (A1).

13.2. Analizuoti filosofijos santykį su kitais kultūros fenomenais: mokslu, religija, ideologija ir menu. Analizuoti esminius to santykio aspektus, juos komentuoti (A2).

13.3. Aiškinti pagrindinius tokių filosofijos disciplinų kaip ontologija, logika ir pažinimo teorija, pagrindinius klausimus (A3).

13.4. Analizuoti pagrindinius tokių, filosofijos disciplinų kaip etika, antropologija ir kultūros filosofija, klausimus ir kilmės problemą (A4).

14. Tikrovės ir tiesos pažinimas (B). Filosofinis tikrovės ir tiesos pažinimas, analizuojant pagrindines filosofines ir mokslines problemas, ieškant aktualių šios temos raiškos požymių dabartyje. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

14.1. Analizuoti filosofijos ir kitų mokslų santykio požymius, esmines problemas, mokslinį ir filosofinį pažinimą (B1).

14.2. Analizuoti realizmo, idealizmo, optinio suvokimo pagrindinius ir kontekstinius aspektus, filosofiskai aiškinti Platono olos alegoriją, I. Kanto transcendentalinės filosofijos esminius požymius (B2).

14.3. Komentuoti tiesos teorijų (korespondencijos, susitarimo, koherencijos) esminius požymius ir juos pritaikyti kituose kontekstuose (B3).

14.4. Aiškinti pagrindinius logikos istorinės raidos bruožus, bei esminius mokslo teorijos požymius (B4).

15. Etinių sistemų ir klausimų hermeneutika (C). Etinių sistemų supratimas remiantis įvairių etinių teorijų analize, pagrindinių autorių ir jų kūrinių interpretacijomis, diskusijomis apie šiuolaikinės moralės problemas ir jų sprendimo būdus. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

15.1. Aiškinti esminius etikos, moralės ir teisės santykio požymius, pagrindines teorijas, autorius (C1).

15.2. Aiškinti laisvės problemą, etines sistemas (eudamonizmas, epikūrizmas, kinikų ir stoikų mąstymas, bei utilitazimo teorija) (C2).

15.3. Analizuoti deontologinės teorijos (Kanto moralės filosofija ir kategorinis imperatyvas) esminius bruožus, taikyti praktinėse situacijose (C3).

15.4. Aiškinti pagrindinius ekologinės etikos bruožus, problemas ir temas, pagrindinius autorius (C4).

16. Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas (D). Filosofijos istorijos atitinkamų subdisciplinų istorinės raidos ir pagrindinių klausimų supratimas, skaitomi pagrindiniai autoriai, diskutuojama aktualiomis su Vakarų kultūros ir savimonės raida susijusiomis temomis. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

16.1. Aiškinti pagrindinių filosofų ikisokratikų, klasikinio ir helenistinio laikotarpio mąstymo požymius, komentuoti kontekstą, analizuoti šios filosofijos kilmę, įtaką pasaulio kultūrai ir švietimui (D1).

16.2. Analizuoti pagrindinius viduramžių filosofijos (patristikos, scholastikos, universalijų ginčo) atstovus ir pagrindinius požymius, interpretuoti ir komentuoti šios filosofijos įtaką kultūrai (D2).

16.3. Analizuoti pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmo, empirizmo, I. Kanto kritikų, idealizmo, materializmo) atstovus ir jų filosofijų požymius, aiškinti šių mąstymo paradigmu įtaką naujųjų laikų kultūrai, mokslui, švietimui ir savimonei (D).

16.4. Analizuoti idealizmo ir materializmo, pozityvizmo, iracionalizmo, gyvenimo filosofijos, egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, kritinio racionalizmo, neopozityvizmo ir analitinės filosofijos pagrindinius aspektus, komentuoti šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai (D4).

17. Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas (E). Gilinamasi į esminius filosofinės antropologijos, istorijos filosofijos, teisės ir meno filosofijų klausimus, ieškoma šių temų sklaidos tiek praeities, tiek ir dabarties kultūroje, moksle, visuomenės gyvenime. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

17.1. Analizuoti filosofinės antropologijos esmę, pagrindines problemas, šios disciplinos santykį su empirine antropologija, komentuoti žmogaus, gamtos ir kultūros santykį, kūno ir sielos filosofinę sampratą, gyvenimo prasmės ir tikslo klausimą (E1).

17.2. Aiškinti istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą (E2).

17.3. Reflektuoti teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja); aiškinti teisingumo, nusikaltimo ir bausmės, bei socialinių utopijų esmę, pobūdį ir reikšmę (E3).

17.4. Analizuoti grožio temą, šiuolaikinio meno filosofiją, ir grožio raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį (E4).

18. Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas (F). Gilinamasi į religijos filosofijos esminius klausimus, liečiančius gyvenimo prasmės, mirties aspektus; analizuojama filosofinė gamtos problematika, atsižvelgiama į pagrindinius fizikos ir biologijos mokslo raidos aspektus; gilinamasi ir analizuojama meno filosofija, ypatingai reflektuojant šiuolaikinio meno specifiką; kritiškai gilinamasi į medijų filosofijos pagrindinius klausimus, jų sklaidą kultūriniame ir visuomeniniame gyvenime. Šios pasiekimų srities mokinių pasiekimai:

18.1. Aiškinti religijos fenomeno esmę; analizuoti ir kritiškai vertinti religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime (F1).

18.2. Interpretuoti gamtos temą filosofiskai; analizuoti gamtamokslinių gamtos tyrinėjimų (fizika, biologija) istorinę raidą (F2).

18.3. Aiškinti valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, laisvės, teisingumo ir teisės klausimus (F3).

18.4. Analizuoti skirtingų medijų (sakinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, analizuoti esminius principus (F4).

V SKYRIUS MOKYMO(SI) TURINYS

19. Mokymo(si) turinys. III gimnazijos klasė

19.1. Filosofijos ištakos, filosofijos disciplinos

19.1.1. Įvadas į filosofiją. Filosofijos ištakos (termino išaiškinimas; prieiga prie filosofijos; filosofijos ištakos; pamatiniai I. Kanto klausimai). Susipažįstama ir gilinamasi į tokius klausimus, kaip:

- filosofijos kilmė ir jos ištakos,
- filosofijos skirtumai nuo kitų disciplinų,
- filosofijos paskirtis,
- *filosofijos* sąvokos reikšmė,
- filosofijos pamatiniai klausimai.

19.1.2. Filosofija ir kiti kultūros fenomenai (Filosofija ir religija; Filosofija ir ideologija; Filosofija ir menas). Susipažįstama ir gilinamasi į filosofijos santykį su kitais kultūros fenomenais, tokiais kaip religija, ideologija, menas. Keliamas klausimas - kuo filosofija skiriasi nuo minėtų fenomenų?

19.1.3. Filosofijos disciplinos ir jų ištakos I (Ontologija; Logika; Pažinimo teorija;). Susipažįstama ir gilinamasi į tokių filosofijos disciplinų, kaip ontologija, logika bei pažinimo teorija ištakomis. Gilinamasi į minėtų filosofijos disciplinų esmę, pagrindines temas ir problemas, mokosi gautas žinias taikyti ne tik filosofiniame diskurse, bet ir praktinėje bei kasdieninėje veikloje.

19.1.4. Filosofijos disciplinos ir jų ištakos II (Etika; Antropologija; Kultūros filosofija). Susipažįstama ir gilinamasi į tokių filosofijos disciplinų, kaip etika, antropologija, bei kultūros filosofija ištakomis; Gilinamasi į minėtų filosofijos disciplinų esmę, pagrindines temas ir problemas, mokosi gautas žinias taikyti ne tik filosofiniame diskurse, bet ir praktinėje bei kasdieninėje veikloje.

19.2. Pažinimo teorija, loginės formos, tiesos klausimas.

19.2.1. Filosofijos ir kitų mokslų santykis (Ar filosofija yra mokslas?) Susipažįstama, gilinamasi ir kritiškai reflektuojamas filosofijos ir kitų mokslų santykis. Keliami tokie klausimai: ar filosofija yra mokslas? Kokia yra mokslų ir kokia filosofijos paskirtis? Filosofija kaip mokslų motina.

19.2.2. Prieiga prie tikrovės (Realizmas; Idealizmas; Optinio suvokimo pažinimas; Platono olos alegorija). Pažinimo šaltiniai (Racionalizmas; Empirizmas; Kanto transcendentalinė filosofija). Susipažįstama su pagrindinėmis (klasikinėmis) filosofinėmis priegomis prie tikrovės klausimo; nagrinėjami ir kritiškai vertinami klasikiniai filosofiniai pažinimo šaltiniai.

19.2.3. Tiesos klausimas (Dogmatizmas; Skepticizmas; Kritika) ir tiesos teorija (Tiesos korespondencijos teorija; Tiesos kaip susitarimo teorija; Tiesos koherencijos teorija). Susipažįstama su filosofine tiesos problema, remiantis tokiomis klasikinėmis paradigmomis kaip dogmatizmas, skepticizmas ir kritinė teorija, bei keliomis tiesos teorijomis.

19.2.4. Loginės formos ir mokslo teorija. Istorinė logikos raida (Klasikinė Antikos logika; Viduramžiai; Modernioji Naujųjų laikų logika); Loginės formos (Sąvoka ir apibrėžimas; Sąvokų santykiai; Sprendimas; Užbaigimas); Apibrėžimai ir mokslų klasifikacija; Mokslo teorija (Aksioma; Hipotezė ir teorema; Metodas; Indukcija; Dedukcija); Problema ir klausimas (Indukcijos problema; „Miunhauzeno trilema“; Hermeneutinis ratas). Argumentuojant, diskutuojant ir keliant klausimus gilinamasi į logikos istorinės raidos pagrindinius bruožus, mokslo teoriją.

19.3. Etinės sistemos, kategorinis imperatyvas, ekologinė etika.

19.3.1. Etika, moralė ir teisė. Laisvės problema (Determinizmas ir indeterminizmas). Moralinės normos ir jų pagrindimas (Autonomija/heteronomija). Keliami filosofiniai klausimai apie laisvę, determinizimą, moralines normas.

19.3.2. Etinės sistemos: Eudamonizmas; Hedonizmas; Epikūrininkai; Kinikai; Stoikai; Utilitarizmas. Keliant pagrindinių etinių sistemų klausimus siekiama suprasti tokių sistemų tinkamumą šiuolaikinėje visuomenėje.

19.3.3. Deontologinė teorija (Kanto moralės filosofija). Kanto kategorinis imperatyvas; Laisvė ir atsakomybė. Analizuojami Kanto moralės filosofijos klausimai.

19.3.4. Ekologinė etika. Keliami filosofiniai klausimai apie ekologinę etiką ir jos aktualumą šiuolaikinėje visuomenėje.

20. Mokymo(si) turinys. IV gimnazijos klasė.

20.1. Filosofijos istorijos (Antikos, Viduramžių, Naujųjų laikų, XX amžiaus filosofijos) mokymosi turinys.

20.1.2. Antikos filosofija. Ikisokratikai (Talis, Pitagoras, Herakleitas, Parmenidas, Zenonas Elėjietis, Empedoklis, Demokritas). Susipažįstama ir gilinamasi į ikisokratikų filosofijos ypatybes.

20.1.3. Antikos filosofija. Graikų filosofijos sužydėjimas (sofistai, Protagoras, Gorgijas, Sokratas, Platonas, Aristotelis). Susipažįstama ir gilinamasi į klasikinio Graikijos filosofijos laikotarpio filosofijos ypatybes, jų reikšmę pasaulio kultūrai.

20.1.4. Antikos filosofija. Helenistinė filosofija (Stoikai, epikūrininkai, neoplatonikai). Susipažįstama ir gilinamasi į helenistinės filosofijos ypatybes, jų reikšmę pasaulio kultūrai.

20.1.5. Viduramžių filosofija. Patristika (Augustinas); Scholastika (Anzelmas Kenterberietis, Albertas Didysis, Tomas Akvinietais); Universalijų ginčas. Susipažįstama su Viduramžių filosofijos (patristikos, scholastikos) ypatumais ir universalijų ginčo esme.

20.1.6. Naujųjų laikų filosofija. Racionalizmas (R.Descartes, B.Spinoza, G.Leibniztas); Empirizmas (Th.Hobbesas, J.Lockas, D. Hume'as). Susipažįstama ir gilinamasi į Naujųjų laikų filosofijos (racionalizmas, empirizmas) ypatumus.

20.1.7. Naujųjų laikų filosofija. Kanto kritika (Grynojo proto kritika, Praktinio proto kritika, Sprendimo galios kritika). Susipažįstama su Imanuelio Kanto filosofija, jos įtaka Naujųjų laikų kultūrai ir savivokai.

20.1.8. XIX amžiaus filosofija. Idealizmas (J. Fichte, J.W.Schellingas, G.W.Hegelis); Materializmas (L.Feuerbach, K.Marx). Gilinamasi į idealizmo ir materializmo filosofines pozicijas, keliami klausimai apie jų skirtumus, bei įtaką kultūrai ir savivokai.

20.1.9. XIX amžiaus filosofija. Pozityvizmas (A. Comte); Iracionalizmas ir gyvenimo filosofija (H.Bergsonas, A. Schopenhaueris, Fr.Nietzsche). Keliant klausimus, reflektuojant ir diskutuojant skaitomi svarbiausi XIX amžiaus filosofinių kryptių tekstai, ieškoma sąsajų su šiuolaikine visuomene ir kultūra.

20.1.10. XX amžiaus filosofija. Egzistencijos filosofija (S.Kierkegaardas, K.Jaspersas, M. Heideggeris, J.-P. Sartre). Diskutuojama esminiais egzistencijos filosofijos klausimais, jų svarba dabarties visuomenėje.

20.1.11. XX amžiaus filosofija. Fenomenologija (E.Husserlis). Analizuojami pamatiniai fenomenologijos principai bei jų taikymas praktinėse srityse.

20.1.12. XX amžiaus filosofija. Neopozityvizmas ir analitinė filosofija (L. Wittgenstein, B. Russel); Kritinis racionalizmas (K. Popperis). Kelia klausimus ir analizuoja analitinės filosofijos esmines temas ir gilina į šios krypties specifiką.

20.2. Filosofijos disciplinos mokymosi turinys.

20.2.1. Filosofinė antropologija. Žmogus, gamta ir kultūra; Kūnas ir siela (monistinis modelis, dualistinis modelis); Gyvenimo prasmė ir savirealizacija (religijos atsakymas, prasmė ir tikslas, mirtis). Gilinamasi į esminius filosofinės antropologijos gyvenimo prasmės ir savirealizacijos klausimus.

20.2.2. Istorijos filosofija. Idealistinė istorijos filosofija (Augustinas, I. Kantas, G.Hegelis); Marksistinė istorijos filosofija; XX amžiaus istorijos filosofija. Diskutuojama ir keliami esminiai istorijos filosofijos klausimai, aiškinamasi šiuolaikinės istorijos filosofijos specifiška ir jos raiška istorijos moksle.

20.2.3. Teisės ir socialinė filosofija. Teisės pagrindimo teorija; Teisingumas; Nusikaltimas ir bausmė; Socialinės utopijos. Diskutuoja ir analizuoja esminius teisės, teisingumo filosofinio pagrindimo klausimus.

20.2.4. Estetika. Meno ištakos ir kilmė; Menas ir tiesa; Meno funkcija; Šiuolaikinio meno filosofija. Aiškinasi ir gilina į pagrindinius meno ištakos filosofinius klausimus, analizuoja šiuolaikinio meno filosofiją.

20.2.5. Religijos filosofija. Filosofijos ir religijos santykis (Žinojimo ir tikėjimo santykis); Religijos kritika (racionalistinė kritika, natūralistinė-humanistinė kritika); Dievo pasiekiamumo problema (kosmologinis Dievo įrodymas, ontologinis Dievo įrodymas). Kitiškai vertina ir gilina į religijos ir filosofijos santykį, klasikines ir šiuolaikines religijos filosofijos temas.

20.2.6. Gamtos filosofija. Būties formos ir pagrindinės substancijos. Filosofinė fizikos problema (erdvėlaikio problema, priežastingumas); Filosofinė biologijos problema (evoliucija); Žmogaus padėtis gamtoje. Analizuoja filosofinę fizikos ir biologijos problematiką.

20.2.7. Politinė filosofija. Pagrindinės valstybės kilmės teorijos, esminiai klausimai apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimą. Gilinasi ir aiškinasi į esmines politinės filosofijos problemas, kelia klausimus apie valstybės kilmę, jos valdymą, politiką.

20.2.8. Medijų filosofija. Rašto, spaudos ir skaitmeninių technologijų filosofinė analizė. Analizuoja pagrindinius medijų filosofijos klausimus, gilina į konkrečių technologijų įtaką savimonei, kultūrai ir mąstymui.

VI SKYRIUS

MOKINIŲ PASIEKIMŲ VERTINIMAS

21. Vertinimas yra esminė mokymosi proceso dalis. Mokinių filosofijos mokymosi rezultatų vertinimas suvokiamas kaip pagalba mokiniui tobulėti, tapti savarankiškam, atsakingam už mokymosi rezultatus, ugdyti jo pasitikėjimą savo jėgomis, gebėjimą įsivertinti savo veiklą, pasirinkti tinkamiausius veiklos būdus, spręsti iškilusias problemas, reflektuoti mokymosi rezultatus. Mokinių filosofijos pasiekimai vertinami šešiose pasiekimų srityse: Filosofinių klausimų specifikos suvokimas (A), Tikrovės ir tiesos pažinimas (B), Etinių sistemų ir klausimų hermeneutika (C), Filosofijos istorijos

raidos ir klausimų analizavimas (D), Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas (E) Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas (F).

Filosofija yra visuomeninio ugdymo mokslų srities dalykas, galutinis pasiekimų vertinimas - brandos egzaminas, taip pat, privalomas ir tarpinis atsiskaitymas III gimnazinėje klasėje. Filosofijos dalyko mokymosi pasiekimai vertinami pažymiais. Vertinant filosofijos mokymosi rezultatus, svarbu susitarti dėl aiškių vertinimo kriterijų, jie turi būti žinomi ir mokiniams, ir jų tėvams (globėjams). Mokinių vertinimas turi būti suvokiamas kaip pagalba mokiniui sėkmingai mokytis, tobulėti ir bręsti. Vertinimas yra nuolatinis mokinio mokymosi patirties – pasiekimų, daromos pažangos – stebėjimo, kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas. Remiantis vertinimo rezultatais numatoma mokymosi perspektyva, individualizuojamas ugdymo procesas. Pateikiant vertinimo informaciją akcentuojama ne klaidos ar nesėkmės, o tai, kokią pažangą padarė mokinys. Būtina gerbti mokinio pasaulėžiūrinį apsisprendimą, nuomonių įvairovę, tai neturėtų būti sudedamoji vertinimo dalis.

Pateikiami keturių lygių pasiekimų aprašai: I – slenkstinis, II – patenkinamas, III – pagrindinis, IV – aukštesnysis. Jie skatins mokinius siekti aukštesnių pasiekimų, padės į(si)vertinti jų mokymosi pasiekimus ir daromą pažangą, ypač baigus tam tikrą etapą, pamokų ciklą, ir pan. Pamokoje ar kitoje kasdieninėje ugdymojoje veikloje mokinių pasiekimai vertinami stebint atliktų užduočių ar kitos ugdomosios veiklos rezultatų atitikimą nustatytiems kriterijams.

22. Pasiekimų vertinimas viduriniame ugdyme. Pasiekimų lygiai siejami su mokinio pasiekimų įvertinimu pažymiais: slenkstinis lygis (I) – 4, patenkinamas lygis (II) – 5-6, pagrindinis lygis (III) – 7-8, aukštesnysis lygis (IV) – 9-10.

23. Aprašant pasiekimų lygių požymius naudojamos šios mokinių gebėjimų augimą rodančios skalės ir sąvokos:

23.1. savarankiškumo:

23.1.1. padedamas – užduotis atlieka atsakydamas į nukreipiamuosius klausimus, naudodamasis papildomai pateikta medžiaga, procesą moderuoja ir jame dalyvauja mokytojas;

23.1.2. vadovaudamasis pateiktais kriterijais;

23.1.3. konsultuodamasis – mokinys užduotis atlieka pasitardamas su kitais, tikslingai klausdamas ar prašydamas patarimų;

23.1.4. savarankiškai - užduotį atlieka be pagalbos.

23.2. sudėtingumo:

23.2.1. mokinys temos analizę/diskusiją pradeda nuo juslinių, išorinių dalykų stebėjimo, konkretaus objekto, jo požymių apibrėžimo (tai atitinka slenkstinį ir patenkinamą lygius);

23.2.2. mokinys temos analizėje naudoja savirefleksiją ir savimonės turinį išreiškia jį įkomponuodamas į temos kontekstą bei kasdienybės įvykius, kritiškai vertina (tai atitinka bazinį arba pagrindinį pasiekimo lygį);

23.2.3. mokinys temos analizėje savirefleksiją ir jos išraišką perkelia į įvairius kontekstus, kritiškai vertina, išauga abstrakcijos lygmuo (tai atitinka aukštesnį pasiekimo lygį).

23.3. konteksto:

23.3.1. mokinys analizuoja pakankamai siaurą teminį kontekstą (slenkstinis lygis);

23.3.2. mokinys plečia kontekstą į kitas sritis, įtraukia savirefleksiją šiame kontekste (patenkinamas lygis);

23.3.3. mokinys išplečia kontekstą į kitas sritis (literatūra, kinas, kasdienybės įvykiai), savirefleksiją įkomponuoja į minėtus kontekstus (pagrindinis lygis);

23.3.4. mokinys išplečia kontekstą į kitas sritis (literatūra, kinas, istorija, psichologija, kasdienybės įvykiai ir pan.), savirefleksiją įkomponuoja į minėtus kontekstus, stipriai išauga abstrakcijos lygmuo (aukštesnysis lygis).

24. Išorinis vertinimas viduriniame ugdyme.

24.1. Filosofijos egzamino įvertinimas skirtas mokinio mokymosi pasiekimams, įgytiems mokantis pagal vidurinio ugdymo programą, ir pasirengimui tolesnėms studijoms (stojimui į universitetus) įvertinti. Egzamino metu įvairiomis užduotimis tikrinamos mokinio žinios ir supratimas, žinių taikymo bei aukštesnieji mąstymo gebėjimai. Egzaminą sudaro dvi dalys: testas III gimnazijos klasėje ir praktinės užduotys IV gimnazijos klasėje.

24.2. Išorinio vertinimo užduočių pobūdis.

24.2.1. III gimnazijos klasėje egzamino užduotis pateikiama kaip atskiras vientisas klausimų rinkinys – testas. Atsakymai pateikiami atsakymų lape. Klausimų rinkinį sudaro dvi dalys, kuriose pateikiami klausimai ir užduotys reikalaujantys žinių taikymo, analizavimo ir vertinimo gebėjimų. Pirmojoje dalyje pateikiami klausimai su pasirenkamaisiais atsakymais, reikalaujantys žinių ir supratimo bei jų taikymo įgūdžių, antrojoje dalyje – struktūriniai klausimai, reikalaujantys žinių taikymo, analizavimo, vertinimo gebėjimų ir praktinių įgūdžių. Už kiekvieną teisingai atsakytą klausimą su pasirenkamaisiais atsakymais mokinys gauna 1 tašką.

24.2.2. IV gimnazijos klasėje egzamino užduotis sudaro dvi dalys. I dalis sudaro uždaro tipo klausimai pagal pateiktus filosofijos šaltinius (rašytiniai tekstai ar jų ištraukos). Uždaro tipo klausimai su pasiūlytais atsakymo variantais, iš kurių teisingas tik vienas. Kiek taškų yra skiriama už kiekvieną teisingą atsakymą nurodoma prie kiekvieno klausimo. II dalis yra filosofinio esė kūrimas (rašto darbas). Pagal pateiktus filosofinius šaltinius (4-5) sukuria filosofinį esė (apimtis 500-600 žodžių).

24.3. Tarpinio patikrinimo struktūra. III gimnazijos klasė.

Mokymosi turinio sritys	Pasiiekimų sritys						Užduoties taškai
	A. Filosofinių klausimų specifikos suvokimas	B. Tikrovės ir tiesos pažinimas	C. Etninių sistemų ir klausimų hermeneutika	D. Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas	E. Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas	F. Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas	
Įvadas į filosofiją. Filosofijos ištakos							9-10
Filosofija ir kiti kultūros fenomenai (religija, ideologija, menas:							13-14
Filosofijos ir kitų mokslų santykis (Ar filosofija yra mokslas?)							9
Etinės sistemos: eudamonizmas; hedonizmas; epikūrininkai; Kinikai; stoikai; utilitarizmas							8
Iš viso	20	15	8	8	8	4	40

Taškų skaičiaus pokytis pasiekimų sričiai ir mokymosi turinio sričiai užduotyje neturi viršyti 2 taškų.

24.4. Egzamino struktūra.

Mokymosi turinio sritys	Pasiekimų sritys						Užduoties taškai
	A. Filo- sofi- nų ū- klau- sų si- mų ū- su- vo- ki- ma- s	B. Ti- kr- o- vė- s- ir- ti- es- os- pa- ži- ni- m- as	C. Eti- nių sist- em- ų ir kla- usi- mų her- me- ne- uti- ka	D. Fil- il- o- s- o- fi- jo- s- ra- id- o- s- ir- kl- a- u- si- m- ų ū- a- n- al- iz- a- vi- m- a- s	E. Filo- sofi- nė žm- oga- us, isto- rijo- s, teis- ės ir me- no- anal- izė bei sup- ati- mas	F. Filo- sofi- nė religi- jos, gam- tos, valst- ybės ir medi- jų anali- zė bei supra- tinas	
Deontologinė teorija (Kanto moralės filosofija). Kanto kategorinis imperatyvas; Laisvė ir atsakomybė							29-30
Antikos filosofija. Graikų filosofijos sužydėjimas (sofistai, Protagoras, Gorgijas, Sokratas, Platonas, Aristotelis)							7-8
XX amžiaus filosofija. Egzistencijos filosofija (S.Kierkegaardas, K.Jaspersas, M. Heideggeris, J.-P. Sartre)							8-9
Filosofinė antropologija. Žmogus, gamta ir kultūra; Kūnas ir siela (monistinis modelis, dualistinis modelis); Gyvenimo prasmė ir savirealizacija (religijos atsakymas, prasmė ir tikslas, mirtis)							6-7

Gamtos filosofija. Būties formos ir pagrindinės substancijos. Filosofinė fizikos problema (erdvėlaikio problema, priežastingumas); Filosofinė biologijos problema (evoliucija); Žmogaus padėtis gamtoje							8-9
Iš viso	4	12	13	13	13	5	60

Taškų skaičiaus pokytis pasiekimų sričiai ir mokymosi turinio sričiai užduotyje neturi viršyti 3 taškų.

24.5. Užduoties struktūra.

Užduoties struktūra	Apibūdinimas
I dalis	
Uždaro tipo klausimai	Uždaro tipo klausimai: Uždaro tipo klausimai pagal pateiktus filosofijos šaltinius (rašytiniai tekstai ar jų ištraukos). Uždaro tipo klausimai su pasiūlytais atsakymo variantais, iš kurių teisingas tik vienas. Kiek taškų yra skiriama už kiekvieną teisingą atsakymą nurodoma prie kiekvieno klausimo.
Taškų	30
II dalis	
Filosofinio esė kūrimas (rašto darbas)	Filosofinio esė kūrimas (rašto darbas). Pagal pateiktus filosofinius šaltinius (4-5) sukuria filosofinį esė (apimtis 500-600 žodžių).
Taškų	30
Iš viso taškų	60
Trukmė	3 val.
Priedai	

VII SKYRIUS
PASIEKIMŲ LYGIŲ POŽYMIAI PAGAL PASIEKIMŲ SRITIS

25. Pasiekimų lygių požymiai. III-IV gimnazijos klasės:

Pasiekimų lygiai			
Slenkstinis (I)	Patenkinamas (II)	Pagrindinis (III)	Aukštesnysis (IV)
1. Pasiekimų sritis: Filosofinių klausimų specifikos suvokimas (A)			
A1.1 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais atpažįsta pagrindines filosofines sąvokas, problemas, filosofijos kilmės ir ištakos aspektus.	A1.2 Apibūdina svarbesnius filosofus ir jų iškeltas problemas, svarbesnių filosofinių idėjų chronologiją, tinkamai vartoja filosofines sąvokas.	A1.3 Analizuoja kontekstines teorijas ir filosofijos kilmės ir ištakos aspektus, pagrindines sąvokas, svarbiausius filosofus, idėjas, jų chronologinę-idėjinę raidą.	A1.4. Reflektuoja ir kritiškai vertina įvairias filosofijos kilmės problemas, remiasi filosofiniu kontekstu.
A2.1 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais atpažįsta filosofijos santykį su kitais kultūros fenomenais: mokslu, religija, ideologija ir menu, komentuoja būdingesnius požymius.	A2.2 Apibūdina filosofijos santykio su kitais kultūros fenomenais (mokslu, religija, ideologija ir menu) esminius aspektus, remiasi pavyzdžiais.	A2.3 Apibūdina ir analizuoja filosofijos santykį su kitais kultūros fenomenais: mokslu, religija, ideologija ir menu. Analizuoja esminius to santykio aspektus, juos komentuoja sklandžiai, problemą perteikia mišriu būdu.	A2.4 Kritiškai vertina ir išplečia kontekstą, sklandžiai problemą perteikia mišriu būdu.
A3.1 Atpažįsta pagrindines filosofijos disciplinas (ontologija, logika, pažinimo teorija) ir naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais geba nusakyti jų esmę, pagrindinius klausimus.	A3.2 Apibūdina pagrindines filosofijos disciplinas (ontologija, logika, pažinimo teorija) ir naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais nusako jų esmę, išvardija minėtų disciplinų pagrindinius klausimus ir juos komentuoja, pateikdamas po kelis būdingesnius požymius.	A3.3 Analizuoja pagrindines filosofijos disciplinas (ontologija, logika, pažinimo teorija), nagrinėja pagrindinius tų disciplinų klausimus.	A3.4 Kritiškai vertina ir analizuoja pagrindines filosofijos disciplina (ontologija, logika, pažinimo teorija), komentuoja jų esmę, sklandžiai perteikia šį žinojimą raštu ir žodžiu; atpažįsta kontekstą.

A4.1 Atpažįsta pagrindines filosofijos disciplinas (etika, antropologija, kultūros filosofija) ir naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais nusako jų kilmę bei esminius klausimus.	A4.2. Apibūdina pagrindines filosofijos disciplinas (etika, antropologija, kultūros filosofija), naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais nusako jų kilmę, esminius klausimus, pateikia ir analizuoja konkrečius pavyzdžius.	A4.3 Analizuoja pagrindines filosofijos disciplinas (etika, antropologija, kultūros filosofija), nusako jų kilmę, esminius klausimus, filosofiskai artikuliuota rašytine ir sakytine kalba komunikuoja analizę.	A4.4 Analizuoja ir kritiškai vertina pagrindines filosofijos disciplinas (etika, antropologija, kultūros filosofija), nusako jų kilmę, esminius klausimus, idėjų raidą.
2. Pasiekimų sritis: Tikrovės ir tiesos pažinimas (B)			
B1.1 Atpažįsta filosofijos ir kitų mokslų santykio požymius, pagrindines tokio santykio problemas.	B2.1 Apibūdina filosofijos ir kitų mokslų santykio požymius, pagrindines tokio santykio problemas, naudodamasis vadovėliu ar žodynu komentuoja pavyzdžius.	B3.1 Analizuoja ir palygina filosofijos ir kitų mokslų santykio požymius, esmines problemas; komentuoja mokslinį ir filosofinį pažinimą. Problemą pateikia rašytine, sakytine kalba, naudojami vizualine medžiaga ir IT.	B 4.1 Analizuoja ir kritiškai vertina mokslinį ir filosofinį pažinimą. Problemą artikuliuoja rašytine, sakytine kalba, naudojami vizualine medžiaga ir IT, savarankiškai pasirenka literatūrą. Argumentuoja remdamasis teorijomis ir autoriais.
B2.1 Atpažįsta realizmo, idealizmo, optinio suvokimo pagrindinius aspektus, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais geba filosofiskai paaiškinti Platono olos alegoriją. Atpažįsta pažinimo šaltinių (racionalizmas, empirizmas, I. Kanto transcendentalinė filosofija) esminius požymius.	B2.2 Apibūdina pažinimo šaltinių (racionalizmas, empirizmas, I. Kanto transcendentalinė filosofija) esminius požymius, juos filosofiskai komentuoja, pateikia pavyzdžių.	B2.3. Analizuoja realizmo, idealizmo, optinio suvokimo pagrindinius ir kontekstinius aspektus, filosofiskai paaiškina Platono olos alegoriją. Filosofiskai komentuoja ir palygina, pateikia sklandžią rašytine bei sakytine kalba.	B2.4 Kritiškai vertina, išplečia kontekstą, naudojami papildoma literatūra.
B3.1 Atpažįsta tiesos teorijas (korespondencijos, susitarimo, koherencijos) esminius požymius.	B3.2 Pateikia esminių požymių pavyzdžių ir juos komentuoja.	B3.3 Išvardina tiesos teorijas (korespondencijos, susitarimo, koherencijos) esminius požymius, juos interpretuoja plėsdamas kontekstą, analizuoja savo pasiūlytus pavyzdžius, klausimus.	B3. Pritaiko įvairiuose kontekstuose, kritiškai vertina, palygina, naudojami papildoma literatūra.

B4.1 Atpažįsta pagrindinius logikos istorinės raidos bruožus, bei esminius mokslo teorijos požymius.	B4.2. Apibūdina pagrindinius logikos istorinės raidos bruožus, bei esminius mokslo teorijos požymius, pateikia pavyzdžius ir naudodamasis vadovėliu ar žodynu aiškina.	B4.4 Išvardina pagrindinius logikos istorinės raidos bruožus, bei esminius mokslo teorijos požymius, suranda pavyzdžius, juos aiškina.	B4.4 Kitiškai vertina, palygina, išplečia kontekstą, naudojami papildoma literatūra.
3. Pasiekimų sritis: Etinių sistemų ir klausimų hermeneutika (C)			
C1.1 Atpažįsta esminius etikos, moralės ir teisės santykio požymius.	C1.2 Apibūdina esminius etikos, moralės ir teisės santykio požymius, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais komentuoja pagrindines teorijas, apie šį santykį, įvardija autorius; atpažįsta ekologinės etikos esminius sandus, naudodamasis vadovėliu ar žinyne juos filosofiskai paaiškina.	C1.3 Išvardina esminius etikos, moralės ir teisės santykio požymius, juos apibūdina, nusako minėto santykio esmę ir pagrindines teorijas, autorius.	C1.1 Kitiškai vertina, analizuoja minėto santykio problemas, išvardina pagrindines teorijas, autorius, kontekstą, naudojami papildoma literatūra.
C2.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais paaiškina laisvės problemą, atpažįsta etines sistemas (eudamonizmas, epikūrizmas, kinikų ir stoikų mąstymas, bei utilitazimo teorija).	C2.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais aiškina laisvės problemą, išvardina etines sistemas (eudamonizmas, epikūrizmas, kinikų ir stoikų mąstymas, bei utilitazimo teorija), nusako esminius bruožus ir juos komentuoja.	C2.3 Aiškina laisvės problemą, išvardina etines sistemas (eudamonizmas, epikūrizmas, kinikų ir stoikų mąstymas, bei utilitazimo teorija); komentuoja esminius bruožus, pateikia pavyzdžių.	C2.2 Išvardija esminius bruožus ir juos komentuoja, kitiškai vertina, kūrybiškai įkomponuoja pagrindines temas ir klausimus į kitus kontekstus, naudojami papildoma literatūra.
C3.3 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais atpažįsta esminius deontologinės teorijos (Kanto moralės filosofija ir kategorinis imperatyvas) bruožus.	C3.3 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais išvardina esminius deontologinės teorijos (Kanto moralės filosofija ir kategorinis imperatyvas) bruožus, filosofiskai paaiškina, pritaiko keliose praktinėse situacijose.	C3.3 Išvardina deontologinės teorijos (Kanto moralės filosofija ir kategorinis imperatyvas) esminius bruožus, kūrybiškai taiko kituose teoriniuose kontekstuose.	C3.3 Komentuoja esminius bruožus, kitiškai vertina, kūrybiškai taiko kituose kontekstuose; naudojami papildoma literatūra.
C4.4 Atpažįsta ekologinės etikos esminius bruožus, pagrindinius klausimus ir temas.	C3.4 Apibūdina ekologinės etikos pagrindinius bruožus, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais paaiškina	C4.4 Komentuoja ir palygina esmines problemas ir temas, pagrindinius autorius.	C4.4 Kitiškai vertina esmines problemas ir temas, pagrindinius autorius; aiškina ekologinės etikos

	esmines problemas ir temas, pagrindinius autorius.		istorinės raidos aspektus, kontekstą, naudojasi papildoma literatūra.
4. Pasiekimų sritis Filosofijos istorijos raidos ir klausimų analizavimas (D)			
D1.1 Atpažįsta pagrindinius filosofus ikisokratikus ir jų mąstymo požymius.	D1.2 Apibūdina pagrindinius filosofus ikisokratikus ir jų mąstymo požymius, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais aiškina šios filosofijos kilmę, įtaką pasaulio kultūrai ir švietimui, pasiūlo pavyzdžius ir juos paaiškina.	D1.3 Komentuoja kontekstą, aiškina šios filosofijos kilmę, įtaką pasaulio kultūrai ir švietimui, paaiškina vertina komentarų diskursą, siūlo pavyzdžius.	D1.1 Komentuoja kontekstą, aiškina šios filosofijos kilmę, įtaką pasaulio kultūrai ir švietimui, kritiškai vertina komentarų diskursą, siūlo pavyzdžius, naudojasi papildoma literatūra.
D2.1 Atpažįsta pagrindinius viduramžių filosofijos (patristikos, scholastikos, universalijų ginčo) atstovus ir pagrindinius požymius.	D2.2 Apibūdina pagrindinius viduramžių filosofijos (patristikos, scholastikos, universalijų ginčo) atstovus ir pagrindinius požymius, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais paaiškina atitinkamą filosofinį tekstą.	D2.3 Interpretuoja atitinkamą tekstą, komentuoja šios filosofijos įtaką kultūrai.	D2.2 Kritiškai vertina, siūlo pavyzdžius ir juos aiškina, naudojasi papildoma literatūra.
D3.1 Atpažįsta pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmo, empirizmo, I.Kanto kritikų, idealizmo, materializmo) pagrindinius atstovus ir jų filosofijų požymius.	D3.2 Apibūdina pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmo, empirizmo, I.Kanto kritikų, idealizmo, materializmo) pagrindinius atstovus ir jų filosofijų požymius, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais aiškina šių mąstymo paradigmu įtaką naujųjų laikų kultūrai, mokslui, švietimui ir savimonei.	D3.3 Išvardina pagrindinius naujųjų laikų (racionalizmo, empirizmo, I.Kanto kritikų, idealizmo, materializmo) pagrindinius atstovus ir jų filosofijų požymius, aiškina šių mąstymo paradigmu įtaką naujųjų laikų kultūrai, mokslui, švietimui ir savimonei, pateikia pavyzdžius, juos komentuoja.	D3.3 Kritiškai vertina, naudojasi papildoma literatūra.
D4.1 Atpažįsta idealizmo ir materializmo, pozityvizmo, iracionalizmo, gyvenimo filosofijos,	D4.2 Apibūdina idealizmo ir materializmo, pozityvizmo, iracionalizmo, gyvenimo filosofijos,	D4.3 Išvardina idealizmo ir materializmo, pozityvizmo, iracionalizmo, gyvenimo	D4.4 Komentuoja, kritiškai vertina, naudojasi papildoma literatūra.

egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, kritinio racionalizmo, neopozityvizmo ir analitinės filosofijos pagrindinius aspektu.	egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, kritinio racionalizmo, neopozityvizmo ir analitinės filosofijos pagrindinius aspektus, naudodamasis vadovėliu ar žodynu nusako šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai.	filosofijos, egzistencijos filosofijos, fenomenologijos, kritinio racionalizmo, neopozityvizmo ir analitinės filosofijos pagrindinius aspektus, nusako šių filosofijų įtaką XX amžiaus savivokai ir kultūrai.	
5. Pasiekimų sritis: Filosofinė žmogaus, istorijos, teisės ir meno analizė bei supratimas (E)			
E1.1 Atpažįsta filosofinės antropologijos pagrindines problemas; atpažįsta žmogaus, gamtos ir kultūros santykio, kūno ir sielos filosofinius klausimus; sampratą; atpažįsta religijos atsakymą į gyvenimo prasmės ir tikslo klausimą; apibūdina mirties temos esmę.	E1.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais apibūdina filosofinės antropologijos esmę, pagrindines problemas; aiškina šios disciplinos santykį su empirine antropologija, žmogaus, gamtos ir kultūros santykį, kūno ir sielos filosofinę sampratą, religijos pateiktą atsakymą į gyvenimo prasmės bei tikslo klausimą; filosofiskai ir egzistenciškai apibūdina mirties temą.	E1.3 Analizuoja, komentuoja, filosofiskai ir egzistenciškai interpretuoja, perduoda turinį raiškia filosofine kalba.	E1.4 Apjungia įvairius kontekstus, naudojami papildoma literatūra.
E2.1 Atpažįsta istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą. Atpažįsta idealistinės istorijos filosofijos (Augustinas, Kantas, Hegelis), marksistinės istorijos filosofijos ir XX amžiaus istorijos filosofijos esminius bruožus ir keliamus klausimus.	E2.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais nusako idealistinės istorijos filosofijos (Augustinas, Kantas, Hegelis), marksistinės istorijos filosofijos ir XX amžiaus istorijos filosofijos esminius bruožus ir keliamus klausimus.	E2.3 Aiškina istorijos filosofijos mėginimus atskleisti ir paaiškinti istorijos esmę, prasmę ir vyksmą, suvokti žmogaus istoriškumą. Nusako idealistinės istorijos filosofijos (Augustinas, Kantas, Hegelis), marksistinės istorijos filosofijos ir XX amžiaus istorijos filosofijos esminius bruožus ir keliamus klausimus ir juos pakomentuoja, siūlo savo pavyzdžius.	E2.4 Kritiskai ir kontekstualiai vertina istorijos filosofijos klausimus; naudojami papildoma literatūra.

E3.1 Atpažįsta teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja), teisingumo, nusikaltimo ir bausmės, bei socialinių utopijų teminius klausimus ar teiginius.	E3.2 Apibūdina, naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais, pateikia pavyzdžių.	E3.3 Reflektuoja teisės pagrindimo klausimą (pvz., pozityvios, arba prigimtinės teisės kilmės, idėja); aiškina teisingumo, nusikaltimo ir bausmės, bei socialinių utopijų esmę, pobūdį ir reikšmę.	E3.4. Kitiškai ir kontekstualiai interpretuoja, naudojami papildoma literatūra.
E4.1 Atpažįsta bendrą grožio paskirties temą ir jo raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį. Atpažįsta meno ir tiesos santykio, meno funkcijos ir šiuolaikinio meno filosofijos temas, klausimus ar teiginius.	E4.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais apibūdina meno ir tiesos santykį, meno funkciją; nusako šiuolaikinio meno esminius klausimus.	E4.3 Analizuoja bendrą grožio paskirties temą ir jo raiškos formas menuose bei gamtoje, taip pat grožio poveikį. Nusako meno ir tiesos santykį, meno funkciją; analizuoja šiuolaikinio meno filosofiją, geba pristatyti plačią pavyzdžių skalę; artikuliuoja mintį aiškia filosofine kalba.	E4.4 Iplečia kontekstą, naudojami papildoma literatūra.
6. Pasiekimų sritis: Filosofinė religijos, gamtos, valstybės ir medijų analizė bei supratimas (F)			
F1.1 Atpažįsta religijos fenomeno esmę, religijos vaidmens žmogaus ir visuomenės gyvenime klausimus ar teiginius, religijos ir filosofijos (tikėjimo ir žinojimo santykis) santykio temas; atpažįsta Dievo buvimo įrodymų temas.	F1.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais aiškina religijos fenomeno esmę, religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime; aiškina religijos ir filosofijos (tikėjimo ir žinojimo santykis) santykį; išvardija Dievo buvimo įrodymų kritiką ir istoriją (Dievo pasiekiamumo problema).	F1.3 Aiškina religijos fenomeno esmę; analizuoja ir kritiškai vertina religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime; paaiškina religijos ir filosofijos (tikėjimo ir žinojimo santykis) santykį; išvardija Dievo buvimo įrodymų kritiką ir istoriją (Dievo pasiekiamumo problema), komentuoja.	F1.4 Aiškina religijos fenomeno esmę; analizuoja ir kritiškai vertina religijos vaidmenį žmogaus ir visuomenės gyvenime; analizuoja religijos ir filosofijos (tikėjimo ir žinojimo santykis) santykį; išvardina Dievo buvimo įrodymų kritiką ir istoriją (Dievo pasiekiamumo problema), analizuodamas demonstruoja konteksto išmanymą, siūlo ir komentuoja pavyzdžius.

F2.1 Atpažįsta filosofinę gamtos problematiką, gamtamokslinių gamtos tyrinėjimų (fizika, biologija) istorinės raidos esminius principus.	F2.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais paaiškina esminius gamtos filosofinės interpretacijos principus, bei gamtamokslinių gamtos tyrinėjimų (fizika, biologija) istorinę raidą.	F2.3 Išvardija gamtos temos filosofines problemas, jas aiškina; analizuoja gamtamokslinių gamtos tyrinėjimų (fizika, biologija) istorinę raidą, pateikia pavyzdžių ir juos komentuoja.	F2.4 Interpretuoja ir aiškina filosofškai analizuoja gamtamokslinių gamtos tyrinėjimų (fizika, biologija) istorinę raidą, pateikia pavyzdžius, juos komentuoja, kritiškai vertina, naudojami papildoma literatūra.
F3.1 Atpažįsta valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, esminius klausimus apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimo politiką.	F3.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais apibūdina ir trumpai paaiškina valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, esminius klausimus apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimo politiką.	F3.3 Aiškina valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, esminius klausimus apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimo politiką, pateikia pavyzdžių.	F3.4. Aiškina ir kritiškai vertina valstybės kilmės teorijas, valstybės ir visuomenės santykį, kritiškai vertina esminius klausimus apie valstybę, vyriausybę, politiką, laisvę, teisingumą, nuosavybę, teises, valdžios vykdomą teisės įgyvendinimo politiką, pateikia pavyzdžių, naudojami papildoma literatūra.
F4.1 Atpažįsta skirtingų medijų (sakinio žodžio, rašto, vaizdo) esminius principus ir įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai.	F4.2 Naudodamasis mokytojo pateiktais šaltiniais apibūdina skirtingų medijų (sakinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, trumpai paaiškina esminius principus.	F4.3 Aiškina skirtingų medijų (sakinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, analizuoja esminius principus ir juos pritaiko.	F4.4 Kritiškai vertina skirtingų medijų (sakinio žodžio, rašto, vaizdo) įtaką filosofijos tradicijai ir minčiai, aiškina esminius principus ir juos pritaiko, komentuoja, perkelia į kitus kontekstus.